

Е. О. Жигульова

кандидат біологічних наук, доцент, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

Л. І. Дейбук

викладач, Кам'янець-Подільське медичне училище

ГРУДНЕ ВИГОДОВУВАННЯ ЯК ЗОЛОТИЙ СТАНДАРТ ФІЗІОЛОГІЧНОГО РОСТУ І ПСИХОЕМОЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ДИТИНИ

Вивчено вплив грудного вигодовування на здоров'я дітей першого року життя. Встановлено залежність частоти захворюваності дітей від типу вигодовування.

Ключові слова: грудне вигодовування, діти першого року життя.

Постановка проблеми. Природне вигодовування – єдиний спосіб годування дитини, що чинить унікальний біологічний вплив на її здоров'я [1, с. 17]. Найсучасніші наукові дослідження переконливо підтверджують принципову незамінність природного вигодовування для оптимального розвитку дитячого організму [2, с. 40; 3, с. 282]. Наука про дитяче харчування, яка існує понад 150 років, природне вигодовування жіночим молоком вважає «золотим стандартом» дитячої дієтології.

Грудне молоко є не тільки ідеальним нутрієнтом, який повністю відповідає фізіологічним потребам дитини, але й забезпечує її гармонійний психофізичний розвиток, покращує адаптаційні механізми, сприяє зниженню гострої і хронічної захворюваності не тільки в ранньому дитинстві, але й в наступних вікових періодах [3, с. 283; 4, с. 92].

Для України природне вигодовування є традиційним, його переваги ніколи не піддавалися сумніву. Майже кожна жінка, яка готується стати матір'ю, бажає годувати свою дитину груддю. Але на практиці більшість породіль абсолютно не готові до цього і потребують належної професійної допомоги [5, с. 4-6]. Згідно з офіційною статистикою МОЗ України, лише близько половини українських матерів годують груддю малюків до тримісячного віку і тільки одна третина – до 6 місяців [4, с. 93].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Підвищення інтересу до грудного вигодовування в останні роки пов'язане з одного боку з поглибленим вивченням імунотропних та імуностимулюючих властивостей грудного молока, з іншого – з підвищенням антропогенного забруднення, із зростанням інфекційної і алергічної захворюваності дітей, зниженням тривалості лактації матерів і невіправданим поширенням штучного вигодовування, яке за даними ВООЗ, у розвинених країнах, на жаль, прогнозовано збільшиться [2, с. 41; 4, с. 92; 6, с. 43].

Вплив недостатнього або незбалансованого харчування на організм може бути зіставлений з дією генетичних, активних хімічних та інфекційних чинників, оскільки нутрієнтна недостатність призводить до включення в тканини плода і дитини інших, відносно близьких за механізмом всмоктування і метаболізму хімічних сполук, в тому числі і екоотоксикантів [1, с. 18-19; 3, с. 281; 4, с. 94]. Не можна не зважати і на той факт, що проблеми харчування завжди потенційно більш керовані, ніж генетичний, токсикологічний і навіть інфекційний моніторинг. Слід відзначи-

ти і незаперечно важливість оптимального харчування для розвитку інтелектуальних здібностей та психічного здоров'я індивіда [1, с. 20; 6, с. 44].

Метою роботи було вивчити вплив поширеності та тривалості грудного вигодовування на захворюваність дітей першого року життя і визначити причини переведення дітей на раннє штучне та змішане вигодовування.

Матеріали і методи. Проаналізовано результати клініко-лабораторного та інструментального обстеження 106 дітей, що перебували на стаціонарному лікуванні в міській дитячій лікарні м. Кам'янець-Подільського в 2008 році.

Розподіл обстежених дітей за частотою звернень у лікарню дозволив виділити 3 групи. До першої групи віднесено 28 малюків, які захворіли вперше. До складу другої групи увійшли 43 дитини, які хворіли епізодично (ЕХД), до третьої – 35 малюків, які часто хворіли (ЧХД), тобто 4 і більше разів на рік.

З метою встановлення дійсної картини частоти та причин переведення дітей на раннє штучне та змішане вигодовування проведено анкетування матерів обстежених дітей, серед яких було 80,5% жінок віком 20-30 років, 11,3% – молодших за 20 років і 8,2% – старших 30 років. Анкетним опитуванням було охоплено 100% матерів хворих дітей першого року життя, які взяли участь в обстеженні.

Отриманий фактичний матеріал систематизувався і піддавався статистичній обробці загальноновизнаними методами математичної статистики.

Результати дослідження та їх обговорення. Результати досліджень, спрямованих на виявлення поширеності грудного вигодовування, як одного з найважливіших чинників забезпечення гармонійного розвитку і здоров'я дитини, дозволяють судити про рівень вигодовування дітей першого року життя материнським молоком. Отримані дані показують, що відсоток дітей, які перебували на природному грудному вигодовуванні був необґрунтовано низьким (28,7% від загальної кількості малюків).

Необхідно підкреслити, що в першій групі дітей грудне молоко отримували 32,1%, в другій – 25,6%, а в третій – лише 20,6% малюків.

Зокрема, некерованими з боку медичних працівників причинами переведення дітей на раннє штучне та змішане вигодовування у всіх групах можна вважати матеріальну скруту (42,3%), погані житлові умови (14,1%), незадовільну якість харчування матері під час вагітності (39,7%) та лактації (11,5%), несприятливий мікроклімат в сім'ї (16,7%), ранній вихід на роботу (8,9%). Несправжню гіпогалактію (29,5%), недостатню поінформованість вагітних (39,7%) і матерів (12,8%) про переваги та техніку грудного вигодовування, пізніє прикладання дітей до грудей в пологовому будинку (55,1%), низьку якість допологового (34,6%) та післяпологового патронажу (8,9%), регламентований режим вигодовування у перші місяці життя (37,2%) можна розглядати як керовані медико-організаційні чинники, усунення яких не потребує витрат і є цілком можливим навіть в сучасних умовах обмеженого фінансування медицини.

У більшості малюків діагностовано гострі захворювання органів дихання, зокрема, пневмонію (48,7%), бронхіт (9,5%), респіраторно-вірусну інфекцію (55,1%). Друге місце в структурі захворюваності дітей посідала патологія шлунково-кишкового тракту: вроджені (8,6%) та набуті (26,7%) ферментопатії, діареї, викликані умовно-патогенною (39,5%) та патогенною (60,7%) флорою. Серед інших хвороб слід зазначити ураження сечовидільної (7,6%) та нервової (31,4%) систем, алергічні захворювання (12,4%).

Система індикаторів для оцінки стану здоров'я дітей включає дані про частоту грудного вигодовування. В ході дослідження встановлено, що частота природного вигодовування серед дітей, які захворіли вперше, була в 1,6 рази вищою, ніж серед ЧХД (відповідно 32,1% до 20,6%). Поряд з цим, розповсюдженість штучного вигодовування серед ЧХД була в 2,3 рази вищою, ніж грудного. Частота природного та змішаного вигодовування серед ЕХД порівняно з першою групою майже не відрізнялася, а штучного була в 1,5 рази вищою.

Беручи до уваги те, що значну частину обстежених складають ЕХД, ми вважали за доцільне вивчити взаємозв'язок кратності захворювань серед цієї групи дітей з характером вигодовування. На сьогодні було б помилково розглядати грудне молоко як виключно нутрієнтне та енергетичне джерело, оскільки воно містить широкий комплекс регулюючих та інформаційних носіїв – гормонів, біологічно активних речовин і стимуляторів диференціювання окремих органів та систем, факторів імунного захисту і толерантності. Надзвичайно важливою в природньому вигодовуванні є унікальна система психологічного та соціального імпринтингу в процесі годування грудьми, а також специфічний механізм смоктального зусилля і напруження.

Серед ЕХД двічі протягом року хворіли 53,5% дітей, 3 рази – 46,5% малюків. Частота грудного вигодовування (30,4%) при дворазовій захворюваності була в 1,2 рази вищою, ніж штучного (26,1%), тоді як за трьохразової захворюваності значно частіше, в 2,5 рази, зустрічалось штучне вигодовування (50% до 20%), що засвідчує пряму залежність імунологічної резистентності дитячого організму від охоплення малюків грудним вигодовуванням та його тривалості.

Слід зазначити, що серед дітей I групи грудне молоко до 3-місячного віку отримували 77,8%, у другій групі – 54,5%, а в третій – лише 28,5%, що пояснює найвищу захворюваність серед цих малюків.

На превеликий жаль, лише 31,4% матерів при переведенні дітей на змішане чи штучне вигодовування користувались адаптованими сумішами. Переважна ж більшість (68,6%) годували дітей коров'ячим молоком та його розведеннями. До того ж, виявлено значні порушення у вигодовуванні дітей, пов'язані з введенням фізіологічних добавок та пригодовувань. Більшість дітей отримували їх значно раніше або, навпаки, пізніше встановленого терміну, у послідовності, кількості та кратності невідповідній до віку дитини.

Аналіз характеру вигодовування дітей першого року життя, хворих на гостру пневмонію, показав взаємозв'язок між тяжкістю хвороби та забезпеченістю малюків грудним молоком. Частота штучного вигодовування при ускладненій пневмонії в 4,2 рази вища, ніж при неускладненій. Раннє штучне вигодовування нерідко призводить до розвитку аліментарнозалежних захворювань. Серед дітей другої та третьої групи значно частіше, ніж в першій групі, виявлено рахіт, хронічні розлади травлення, залізодефіцитну анемію, алергічні захворювання.

Узагальнюючи вищевикладене, необхідно підкреслити, що наведені дані у поєднанні з багатьма іншими [1, с. 17-20; 4, с. 92-95; 5, с. 3-10], в тому числі і нашими попередніми результатами досліджень [2, с. 40-41; 3, с. 281-283; 6, с. 43-44], переконливо свідчать, що будь-яка спроба позбавити дитину природного грудного вигодовування може розцінюватися як екологічна катастрофа для цієї дитини. Згідно з Міжнародною конвенцією про права дитини, до якої у 1991 році приєдналась Україна, кожна дитина має незаперечне право на вигодовування материнським молоком [4, с. 92-95].

Висновки. Таким чином, результати наших досліджень показали, що відсутність або зниження лактаційного імунітету у дітей першого року життя сприяє

виникненню гострих, хронічних та аліментарнозалежних захворювань. Вигодування дітей першого року життя характеризується необґрунтовано пізнім прикладанням немовлят до грудей, низькою поінформованістю вагітних про переваги грудного вигодування, годуванням дітей навіть в перші місяці життя за режимом, несвоєчасним введенням фізіологічних пригодовувань і чинників харчування, що й обумовило зменшення поширеності та тривалості грудного вигодування в регіоні. Часте використання коров'ячого молока як замітника грудного в харчуванні дітей сприяє розвитку залізодефіцитних станів, зниженню імунологічної реактивності, росту сенсibiliзації до харчових алергенів.

Тому одним із найважливіших заходів профілактики розвитку багатьох захворювань у дітей раннього віку є раціональне вигодування немовлят та пропаганда щодо переваг грудного вигодування.

Список використаних джерел:

1. Грибакин С.Г. О значении биологически активных веществ и защитных факторов женского молока // Вопр. охр. матер. и детства. – 1985. – Т. 30. – № 1. – С. 17-20.
2. Жигульова Е.О. Вплив харчової міді на активність генів, які забезпечують гомеостаз міді у новонароджених // Шевченківська весна: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції студентів, аспірантів та молодих вчених, присвяченої 90-річчю з дня заснування Українського Студентського Наукового Товариства Київського Університету Святого Володимира. Вип. VI: У 4-х част. // За заг. ред. проф. О.К. Закусила. – К.: Обрії, 2008. – Ч. 2. – С. 40-41.
3. Жигульова Е.О. Грудне молоко як основа природного вигодування новонароджених // Матеріали Міжнародної конференції «Сучасні проблеми біології, екології та хімії», присвяченої 20-річчю біологічного ф-ту ЗНУ. – Запоріжжя, 2007. – С. 281-283.
4. Крутий Л.М., Шлемкевич О.Л., Бурлуцька І.В., Думська В.І. Грудне вигодування та сучасне ведення лактаційного періоду // Медицина залізничного транспорту України. – 2004. – № 3 – С. 92-95.
5. Набухотский Т.К., Васильев О.Г. Гипогалактия. – К.: Здоров'я, 1982. – 54 с.
6. Жигульова Е.О., Платонова Н.А. Изменение метаболизма меди у новорожденных, вскармливаемых молочными смесями // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Вчені майбутнього». – Одеса, 2002. – С. 43-44.

The subject of the investigation is duration of natural breeding of the children of the first year, who were on treatment in the hospital. We found correlation of illness with the kind of breeding.

Key words: natural breeding, first-year children.

Отримано 05.10.2009